

VIÐMERKING

Hvør hevur skuldina

Heðin Mortensen,*løgtingsmaður*

Heðin Mortensen, løgtingsmaður

Tað er sanniliga ein drúgv frágreinging, sum grein 19 nevndin hevur handað løgtinginum, um tað sum hendi í 80 árunum.

Flestu okkara hava uttan iva lisið frágreiðingina, og hon er ein lemjandi atfinning at allari tí politittsku skipanini og einum stórum parti av umsitingini í 80-árunum.

Nógv verður tosa um at vaska hendur, tað ætli eg mæi ikki. Men lat meg beinanvegin gera vart við, at eg ikki var ein partur av løgtinginum hesi árin, og hevði hvørki ávirkan á førða politikkinn í løgtinginum, ella í landstýrinum. So er tað sagt.

Sum tað verður nevnt av fleiri embætisfólkum í sín-um frágreiðingum, so byrjaði niðurteljingin, tá vit miðskeiðis í 70unum fingi nógv nýggj tingfólk.

M.a. sæst á síðu 178, at politittikarnir fyri ta tí, bæði tað sonevnda sjálvstýrislandsstýrið, og politikarnir sum komu beint aftaná, fáa nógv rósandi orð.

Men síðani heldur mest-sum allur veruleiki uppat. Teir nýggju politittikarnir duga sær ikki hógv, og hóast landsstýrir og samgongur skiftu, so helt niðurteljingin fram, og alt endaði so við tí stóru vanlukkuni í 1988, og tí veruliga skræðlinum í 1992.

Nú er hendan frágreiðingin soleiðis háttað, at tað ber til hjá fólkí at lesa hana, og gera sær eina fatan av, hvat tað var sum veruliga hendi.

Men sum sjálv nevndin sigur, so var ikki pláss fyri øllum, um frágreiðingin ikki skuldi verið munandi longri.

Mær kemur í tí sambandinum til hugs ta sonevndu: ”Grønborg-frágreiðingina”, sum varð gjørð um bankamálið.

Tað er ein frágreiðing í fleiri bindum, og tá tað sum hendi í 80-árinum fekk



nógv álvarsligari fylgjur fyri Føroya fólk, so gjørdi ta einki, um hendan frágreiðingin var størri.. Um ikki annað, so til ”skræk og advarsel” fyri komandi ættarlið og polittikarar.

Fleiri politittikarar, bæði núverandi og fyrrverandi, hava givið sitt iskoyti til frágreiðingina um 80-árin.

Eg má siga, at eg ikki eri stórvegis klókari av tí sum sagt verður, og hjá flestu øllum bera frágreiðingarnar brá av undanførðslum, og einum ella øðrum ”bera í bøtuflaka” boðskapi.

Undantiknar eru kortini frágreiðingarnar sum politittikarnir góvu í rættinum, í samband við tey nógvu skipamálini. Tað er lestur so tað forslær, bæði hjá politittikarum, embætisfólki og øllum føroya fólkí.

Frá síðu 124 til 136 í frágreiðingini stendur frágreiðingin sum ein embætismaður gav Føroya rætti, tá skipamálini vóru til viðgerðar.

Eg haldi at tann frágreiðingin sigur somikið nógv um veruligu støðuna í 80-árinum, at neyðugt er ikki at lesa stórvegis meir.

At so fleiri aðrir embætismenn eisini hava skrivað frágreiðingar, ger lesturin uppaftur áhuga-verdari.

Tað kemur týðiliga til sjónðar, at embætismenn verri enn so altíð hava verið samdir, og hóast frágreiðingar eru skrivaðar eini 10 ár eftir at hendingarnar hava verið, so býr eitt týðuligt ”agg” undir.

Eitt gott dømi er um tað sum embætismaður skrivar á síðu 142 í frágreiðingini.

At talan hevur verið um ósemjur er kanska ov veikt, tað hevur verið beinleiðis krigg í ðmillum embætisfólk.

Hvussu frá politttiskari síðu var handlað, sæst á síðu 167, sum er brotið um Skála Skipasmiðju. Tað sigur rættiliga nógv um tann politittiska hugburðin sum var.

Tað sama kann sigast um brotið á somu síðu, sum er um Fiskiskippaupphøgging.. Enn eitt talandi dømi um ”vanvitið”, sum ráddi á politittkska leikpallinum í Føroyum í 80-árunum.

Tá var í øllum førum embætisverkið broytt munandi, men tað tókist ikki at hava stórvegis týðning fyri gongðina í samfelagnum.

Aftast í frágreiðingini, frá síðu 331, eru grannskoðaðu rakstrarroknskapinir hjá landinum frá 1998 til 1999.

Hesar frágreiðingar gera í øllum førum greitt, hvussu tilvildarligt alt var í 80-árinum. Og so er bert at vóna, at politittikarnir – vit, leggja okkum tað í geyma, og fara at royna at virka øðrvísi í framtíðini.

Eg kann ikki lata vera við at taka tað fram, sum skriva er í frágreiðingini um yvir-tøkurnar sum framdar vóru í hesum tíðarskeiði.

Um yvirtøkunar frá 1975 til 1988, verður nágreinliga greitt frá, frá síðu 33 til síðu 41 í frágreiðingini.

Eftir tí sum har verður greitt frá, so var líkasum ein ”sportur” at yvirtaka so nógv mál sum gjørligt. Og tað var gjørt, uttan at neyðuga játtanin fylgdi við.

Aftur eitt talandi dømi um, at politittiska skipanin var út av lagi.

Fleiri av politittikarunum sum framvegis mynda løgting og landsstýrið, eru framvegis virknir, meðan aðrir hava valt at taka seg aftur.

Eg rokni við, at tit sum framvegis eru virknir hava ringan smakk í munninum, eftir at hava lisið frágreiðingina.

Tá atfíningarar eru gjørðar at politittiska valdinum og umsitingarvaldinum í 80-

arunum, so má eisini takast við, at peningastovnanir so sannliga høvdu sín stóra leiklut í tí sum fór fram.

Tað verður fleiri ferðir nevnt um óansvarligan búskaparpolitikk frá peningastovnunum, og at teir royndu at koyra meir ferð á, heldur enn at tátta í. Og so tey sonevndu spekulatiónslánini sum floymdu inn yvir landið. Har var nokk ikki nóg nógv togað í av landsstýrinum, tí hvørt einasta lán skuldi vera góðkent, men har hendi einki.

Peningastonanir fáa av at vit, og teir vóru teir sum at enda taptu í dansinum um ”gullkálvin”

Hvat ”showið” í 80-árun-um hevur kosta borgarun-um, er ikki til at fáa skil á, sigur grein 19 nevndin, men talan er um kanska einar 10 miljardir kr. tilsamans.

So vitt eg minnst, var samlaða føroyska skuldin eitt skifti einar 14 miljardir kr. Tað hend eftir at veruliga uppgerðin, sum varð gjord eftir valið 1988 kom fram. Tá øktist uttanlandsskuldin frá umleið 4 miljardir kr, upp í 8 miljardir kr.

Tað sum so hendi árin aftaná, var orsøkin til, at uttanlandsskuldin vaks og vaks, til hon at enda ”kulmineraði” uppi á umleið 14 miljardum kr.

Eg kann í hesum sambandi ikki bara mæi við at siga, at støðan er lítið broytt enn.

Tit sum í dag mynda landsins stýri, tit hava ferð eftir ferð fært fram, at tað var ríkisstuðulin og heima-stýrislógin, sum førdu til vanlukkligu støðuna í Føroyum.

Soleiðis er veruleikin bara ikki, og tað verður víst aftur í frágreiðingini í 80-árin.

Í frágreiðingini verður víst á, miðskeiðis á síðu 145, at politittikarnir í 60-árunum og til miðskeiðis í 70-árunum ikki vildu binda landið ov nógv.

Har verður eisini sagt: at 80-árin settu landið í veð. Heimastýrislógin og stýr-

isskipanin var óbroytt.

Á síðu 181/82 verður sagt, at skilgøðu politittikararnir í 60-árinum og ein part av 70-árunum, stýrdu eftir somu fullfíggiðu ella ófullfíggiðu lógum sum politittikarnir í 80-árunum.

Og so verður sagt: ”Tað nyttar einki við lógarverki, líka mikið hvussu tað er skruvað saman, um tað við vilja verður brotið hvørja ferð tað passar valdsharr-unum, hvørja ferð tað er í vegin fyri teirra ætlan”.

So mong eru orðini, og tey siga ikki so lítið.

Eg kundi í hesum sambandi hugsað mæi at nevnt tey dømir sum hava verið frammí.

Tað hevði einki við heimastýrislógina at gera, at vit fóru útav eggini. Tað hevði einki við ríkisstuðulin at gera, tí bert í 1988 læntu vit tvær ferðir so nógv sum ríkisstuðulin tá var.

Og fari eisini at loyva mæi at vísa á nøkur dømi sum eru komin frá landsstýrismálanevndini, um ymisk viðurskiftir hjá landsstýrisfólkunum.

Og sum frágreiðingin um 80-árin sigur á síðu 184, loyvi eg mæi at ávarða núverandi politittikarar, so ikki alt endar sum dømini á síðu 184 bera brá av.

Til tykkum sum nú arbeiða við at gera Føroyar til fullveldi. Tit verða kanska ikki mint um eina slíka gølu sum 80-árin vóru, men eg kenni meg sannførdan um, at tit uttan iva fara at verða kend fyri kanska tað sum er nógv verri.

Tit mugu minnast til, at Føroya fólk skal gjalda uppá skuldina frá 80-árun-um líka til ár 2020. Í hesum sama tíðarskeiði hevur danska stjórnin eftirgivið okkum miljardir av skuld. Harvið hevur hon viðgingið eitt mistak í bankamálinum, men eg havi ikki høyr't eitt einasta orð frá nøkrum av teimum politttikararum, sum vóru við til koyra landið á húsagang í 80-árunum.

Og tað sigur ikki so lítið.....

Ungdómsráðstevnan í Grønlandi

Tríggjar mánaðir eftir væleydnaða ráðstevnu er samskifti enn millum luttakararnar — um netið. Heimasíðan hevur frásagnir frá øllum arbeiðinum og slóð verður lögð til fleiri myndir av ráðstevnuni

RÁÐSTEVNA

Tíðindaskriv

Eftirmeting av ungdómsráðstevnuni í Grønlandi.

Í september var sera áhugaverd ráðstevna skipa fyri ung úr norðurlendsku útjaðaraøkjunum. Ráðstevnan var skipað í Ilulissat (Jakobshavn) í Grønlandi. Skrivliga úrslitini, dagbøkur og annað eru til taks á internetinum.

Føroysku luttakarnir vórðu úr ymsum økjum umboðandi børn og ung í Føroyum. Elin Mortensen úr ”Ung í MåF”, Anita Ottosen úr ”Ungdómshúsinum Margarinfabrikkinn”, Fía Lindenskov fyri ”Sosi-alistiskt Ungmannafelag”, Karstin Olgar Lamhauge umboðandi ”Blá Kross Ungdóm”, Rúni Thomsen fyri ”KFUM-skótarnar í Føroyum” og Niklas Winther umboðandi ”Føroya Ungdómsráð.

Fyrireikingarbólkinum var Jákup av Skarði fyri Føroya Ungdómsráð.

Ráðstevnan

Fyri umleið hálvum øðrum ári síðan byrjaðu fyrireikingarnar til hesa ráðstevnuna, ið hevði sum endamál at fáa fólk í útnorði at skipa fyri fleiri verkætlanum fyri ung. Eisini var ætlanin at geva luttakarunum møgu-leika at læra seg at finna fram ymsar grunnar, ið stuðlað kundu júst teirra verkætlan.

Fyri at lýsa alt bakstøði undan ráðstevnuni er eisini at leggja afturat, at hendan var liður í røð av øðrum ráðstevnum. Fyrsta ráðstevna var í Álandi, hon var ikki so væleydnað, men tó ein byrjan. Síðani varð ráðstevna skipað í Føroyum, á Selatrað, ið luttakarnir og fyrireikarnir vóru sera væl nøgdir við. Fyri tveim-um árum síðan var ráðstevna í Íslandi, har føroy-ingar eisini vóru við.

Ráðstevnan í Grønlandi í ár, varð mest bygd á væleydnaðu ráðstevnuna á skótadeplinum á Selatrað. Nú vóru vit í Ilulissat, men hugsanin var, at vit kundu nýta nógv av skipanini úr Føroyum og harafturat vildu vit knýta teldusamskifti uppi arbeiði.



Luttakarnir og fyrireikarnir

Fyri at fáa verkætlanararbeiðið út til stór øki og at royna at fáa allan útjaðaran umboðan, vóru fyra mans settir í fyrireikingarbólk:

Joachim Clausen (Nordisk Ungdomskomié), Ivan Burkal (Børn- og Ungdomskultur), Roger Skarvik (umboð fyri Nordkalotten) og Jákup av Skarði (Føroya Ungdómsráð og í hesum eisini fyri Børn- og Ungdomskultur).

Hesir fyra settu sær fyri at fáa luttakarar úr Nordkalloten, Álandi, Føroyum, Íslandi og Grønlandi. Nordkalloten er somikið stórt øki, at miðjað var ímóti at fáa umboðan úr svenska, norska og finska partinum. Tilsamans var rúm fyri áleið 30 luttakarum og skuldi fyrireikingarbólkurin fyrireika luttakarnar í sínum øki og nýta alnótina, hagar frástøðan var ov stór.

Fyrireikingarbólkurin hittist í Keypmannahavn, afturat at nógv samskifti var á alnótini. Væl gekk í hond við fyrireikingum og ætlanum til innihaldið í ráðstevnuni, men tíanverri rukku vit ikki út til øll. Úr Álandi vóru eingir luttakrar, men av tí at øll hini londini/økini, vórðu umboðað, var grund undir breiðum samstarvi og møguleika fyri innlit í flestu mentanirnar í útjaðaraøkinum.

Luttakarnir úr Føroy-um vóru Rúni Thomsen, Elin Mortensern, Niklas Winther, Fía Lindenskov, Karstin Olgar (Oggi) Lam-

vegin lögð út á alnótina, til almenningin at umrøða. Hvør luttakari sær hevði valt kontaktpersón heima, ið hevði til uppgávu at hyggja inn á heimasíðuna og møguliga at umrøða málini, ið stungu seg upp. Tíanverri eydnaðist hesin parturin ikki til fulnar, millum annað tí at inter-netsambandið til ráðstevnuna var heldur svikaligt.

Nú er stóra avbjóðingin at fáa í lag fyriskipingar innan ymsu verkætlanirnar og at nýta alnótina til at skipa fyri at samskiftið millum luttakarnar ikki slitnar. Ein liður í hesum er heimasíðan og neyðugt verður, afturat at fleiri myndir skjótt eru til taks, eisini at fáa skipað fyri brævasamskifti — longu nú eru fleiri, ið javnan senda heilsanir millum sín og siga frá gongdini í ymsum verkætlanum.

Um teldusamskiftið er væleydnað í eitt ár, verður møguliga ráðstevna skipað aftur um tvey ár, ið beinleiðis byggir á ráðstevnuna í Grønlandi - ið bæði luttakrar og fyrireikarar vórðu serstakliga væl nøgdir við.

Harafturat gjørdi vit í Føroyum nakað burturúr, at geva nøkrum fyritøkum møguleika at fáa navnið lýst á ferðini og ráðstevnuni. Vit fingi vindjakkar frá Iveco/Toyota, taskur og skriviamboð frá Føroya Sparikassa, T-shirt frá Flogfelag Føroya, Jolly, Faroe Travel, Føroya Banka og Postverki Føroya, lyklingar frá Smyril Line og pennar frá Formula Føroy-um og Suðuroyar Sparikassa.

Pennar og lyklingar góvu vit hinum luttakarun-um, men t-shirtarnar, taskurnar og jakkarnir vóru meira til ”livandi lýsing”. Vit takka stuðlunum og ynskja øllum eini gleðilig jól og eynduberandi nýggjár.

høvdu møguleika at fara útferð í báti var framúrskarandi. Tveir bátar lógu til okkum at fara umborð og vórðu vit á sjógv einar tríggjar tímar. Vit sigldu millum ísfjöll, sóu menn á floti í smáum jøllum - tveir komu aftur av veiði søkkla-staðir - og hoyrdu dunið frá ísfjølunum, tá ið petti brotnaðu av.

Nógvar myndir eru av ferðini, og verða tær á heimasíðuni í næstum. Men reiðiliga at skilja tað stør-sligna ber bert til hjá tí, ið var til staðar.

Stuðlar

Peningaligu útreiðslurnar til hesa ráðstevnu vóru goldnar av Nordiskt Ungdomskomité og Børn- og Ungdomskultur. Luttakararnir høvdu onga útreiðslu av ferðing, gisting ella mati - bert tað, teir høvdu fyri neyðini í lummapengum.

Um teldusamskiftið er væleydnað í eitt ár, verður møguliga ráðstevna skipað aftur um tvey ár, ið beinleiðis byggir á ráðstevnuna í Grønlandi - ið bæði luttakrar og fyrireikarar vórðu serstakliga væl nøgdir við.

Upplivingar úr Grønlandi

Fyrst er at nevna fløgtúrín úr Kangerlussuaq (Syðra streymfirði) til Ilulissat. Vit flugu um innlandsin og flogskiparin gjørdi ikki mætari enn at fara í ógvu-liga lága floghædd, so vit sóu bygnaðin í ísinum - tað var stórslegið og sera undr-unarvert at siggja so nógvan samanstúgvaðan ís, ið spakuliga leitaði sær út á hav. Flogskiparin greiddi frá, meðan vit flugu yvir fjørðin, hvussu dýpið varð og hvussu vandamikil ís-fjøll eru - samstundis sum vit næstan rukku niður á onkur ísfjøll, ið høvdu snarað sær á.

At verða í Grønlandi er ein stór uppliving, og at vit

Bliðar heilsanir

Niklas, Fía, Oggi, Anita, Rúni, Elin og Jákup

Norrøn heiðursviðurkenning veitt Henningi Jacobsen, fyrrverandi landsverkfrødingi

Heiðursviðurkenning

Tvey ár eru nú runnin, síðan táverandi landsverkfrødingur, Henning Jacobsen, upp undir jól fekk vakra jóla-kortið við bestu ynskjunum um eini gleðilig jól og alt gott í komandi ári, væl og virðiliga undirritað av Arna Poulsen, vinnu-mála-stjóra og Finnboga Arge, táverandi landsstýrismanni, hetta samstundis sum hann við enn ókendari grundgeving fekk uppsøgn frá somu monnum.

Sigast kann, at farið er farið, skaðin er hendur, og at einki gerst við tað, men niðurløgð verður henda nú tiltiknasta, mest háðandi og óinntonkta jólaheilsan í Føroya søgu so ongatíð.

Eg skal við hesum bert ynskja Henningi Jacobsen hjartaliga til lukku við ærumikklu heiðursviðurkenningin í frá norrøna vegasamtakinum NORDISK V E J T E K N I S K FØRBUND, ið fevnir um londini Finnland, Svøríki, Noreg, Danmark, Føroyar og Ísland og sum nú seinasta áriní eisini hevur fingið tilknýti til baltisku londini.

Gleðilig jól.

Heini Olsen

Heini Olsen

Til kunningar

Tíðindaskriv

Í sambandi við at Tórshavnar kommuna og Kollafjarðar kommuna verða lagdar saman, fer Rás-Tórshavn at senda í Kollafirði frá 01.01.2001.

Tó kunnu tey sum búgva Inni í firði og fram í dal ikki rokna við at siggja nøktandi.

Rás Tórshavn sendir á UHF-rásum, og skal tí ein UHF-antenna nýtast fyri at kunna siggja Rás-Tórshavn í Kollafirði.

Frágreiðing um áttatiárini

Ivan Johannesen

Miðvágur

Miðvágur

Bara ein stutt viðmerking til greinina hjá Sofusi Olsen í Dimmalætting 19/12-2000.

Nú stundar so væl til jóla, so eg vil ynskja tær, Sofus,

og øllum eini gleðilig jól og gott nýggjár.

Nú veit eg ikki, hvat tú vilt, við at kunngerá ymist skjal um Heygdrang, og hvat Heygdrangur kostaði landskassanum, tí talið av skipum íð landskassin mátti gjalda fyri er stórt.

Eitt kann eg upplýsa Sofusi Olsen og øllum, at

eg havi ongantið tikið undir við at binda landskassan at fígga Heygdrang og tí vil eg siga, at Búskaparráðið og eg vóru samd.

Annars kann eg upplýsa, at tað var eg, sum undirskrivaði sölusáttmálan, tá Heygdrangur var seldur av landinum.

Mítt svar er eitt generelt svar, so sum eg metti støðuna í fíggarnevndini, -

nevndini (síða 268) um Búskaparráðið er eitt svar uppá ein spurning:

“Hvussu vóru einstøku málini viðgjørð í Fíggarnevndini? Vóru krøv um at leggja mál fyri Búskaparráðið?”

Mítt svar er eitt generelt svar, so sum eg metti støðuna í fíggarnevndini, -

at Fíggjarnevndin setti ikki so stórt virði í tað, sum Búskaparráðið segði.

Eg haldi at nettup málið um Heygdrang, var eitt tíðuligt dømi um at so var, tí Búskaparráðið mælti so staðiliga frá, men málið bleiv samtykt.